

DE HVC NIEUWSBRIEF WORDT UITGEBEVEN DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING VCAPELLE AAN DEN IJSSEL EN VERSCHIJNT 4 X PER JAAR. LEDEN ONTVANGEN DE NIEUWSBRIEF GRATIS. HET LIDMAATSCHAP KOST € 25,- PER JAAR. REDAKTIEMEDWERKERS: H.G. GERRITSEN, Ev.A. ODEES; foto's: E. ELHORST.

Enige mededelingen van het bestuur

Na de ledenvergadering van 21 april 1993 hebben zich enkele wijzigingen in de bestuurssamenstelling voorgedaan. Zo hebben de heren C. van Reusekom, A. Huisman en G. Twigt zich teruggetrokken uit het bestuur om persoonlijke redenen. Aan het eind van dit jaar zal de heer R.R.A. te Loo zijn functie van penningmeester neerleggen wegens zijn drukke dagelijkse werkzaamheden. De heer H.G. Gerritsen is bereid deze functie tijdelijk over te nemen, en wel tot de eerstvolgende ledenvergadering in het voorjaar van 1994. Hij blijft secretaris van de HVC.

Het bestuur is verheugd u te kunnen medelen, dat zij erin is geslaagd een waarnemend voorzitter te vinden, de heer S. Elhorst. Hij is in het verleden bestuurslid geweest van de Stichting Capelse Gemeenschap. Dat was in de periode van het cultureel centrum In De Speelman, bij de Koperwiek. Waarschijnlijk kan hij op de eerstvolgende ledenvergadering tot voorzitter worden gekozen, zodat we dan na 1½ jaar niet meer stuurloos rondvaren.

Het bestuur van de HVC wenst u een voorspoedig 1994 toe, in de hoop, dat we in dat jaar kunnen komen tot het oprichten van de Capelse Oudheidkamer. De onderhandelingen hiertoe zijn in volle gang.

Als voorproefje geven wij u in deze nieuwsbrief een klein overzicht van de vele historische objecten, waarover onze vereniging beschikt. Hopelijk kunnen deze materialen binnen afzienbare tijd voor iedereen zichtbaar worden. Ze zijn nu opgeslagen op de zolder van de boerderij van de heer M. Schinkel.

SECRETARIAAT: H.G. GERRITSEN - ALKENDORD 126
2903 XE CAPELLE A/D IJSSEL - TEL. 010-4505981
KVK R'DAM v343139 - POSTBANK 4395118
RABOBANK 141583754 - AEN 502909099

H.G. Gerritsen, secretaris

Touwslagerij Van Dam

Van Dam's Touwslagerij was een eeuwenoud familiebedrijf, gelegen onder aan de Ketensedijk.

De Historische Vereniging Capelle aan den IJssel is dit jaar in het bezit gekomen van de complete touwbaanuitrusting, met de intentie, dat dit mettertijd in de Capelse Oudheidkamer wordt geëxposeerd.

De touwbaan lag als een smal pad vanaf de dijkvoet naar een poldersloot, beschut door rietschermen en een rij knotwilgen. De spinraden liepen boven het pad van het spinhuis tot het einde van de baan.

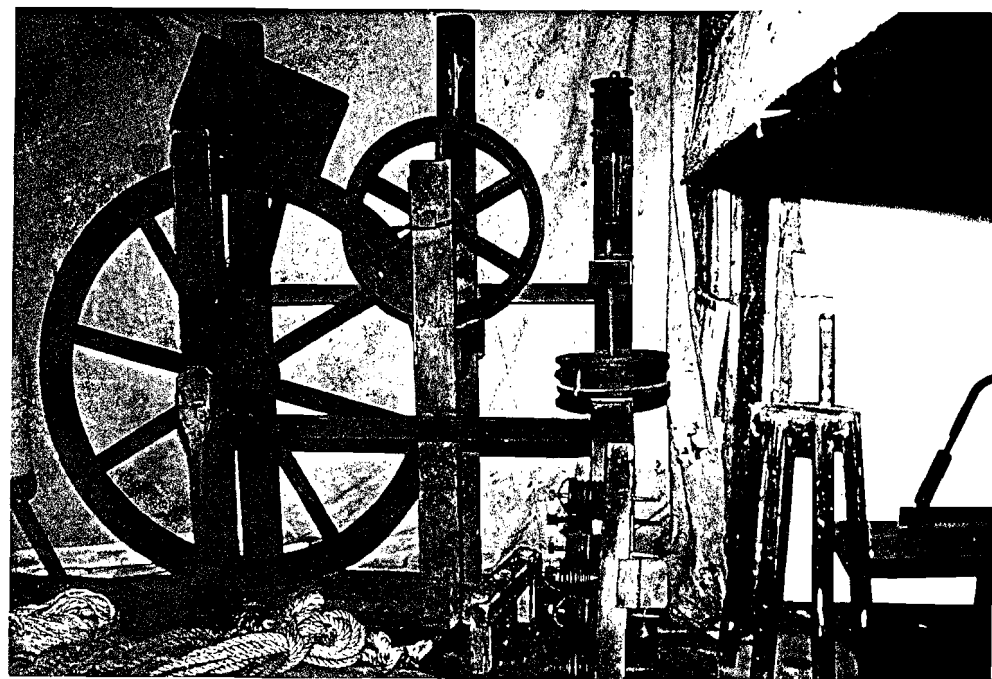
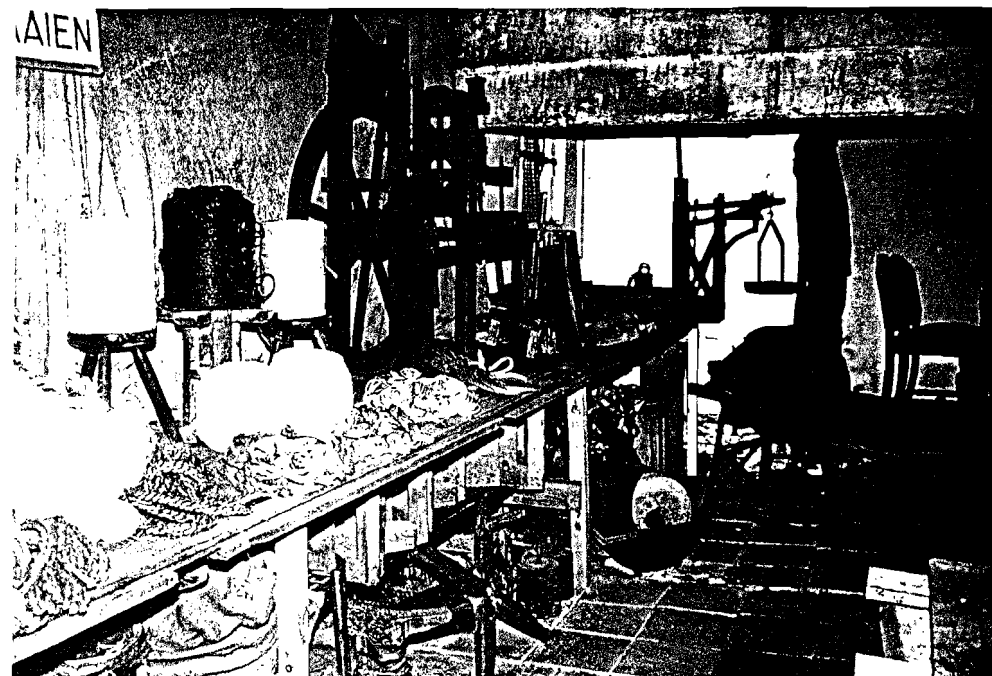
Van de dijk kon men de touwslagerij gemakkelijk ontdekken; toch zagen voorbijgangers de galgen en de touwen nauwelijks door de begroeiing.

De voornaamste grondstof voor de touwfabricage is de hennep. Manilla en sisal dienen voor bijzondere touwsoorten. Vlas kan hennep vervangen, doch is niet gelijkwaardig, omdat het op den duur door water wordt aangetast.

Vroeger werd in ons land hennep verbouwd. Ook kwam het uit Rusland (uit het district Smolesk), uit Turkije en uit Joegoslavië.

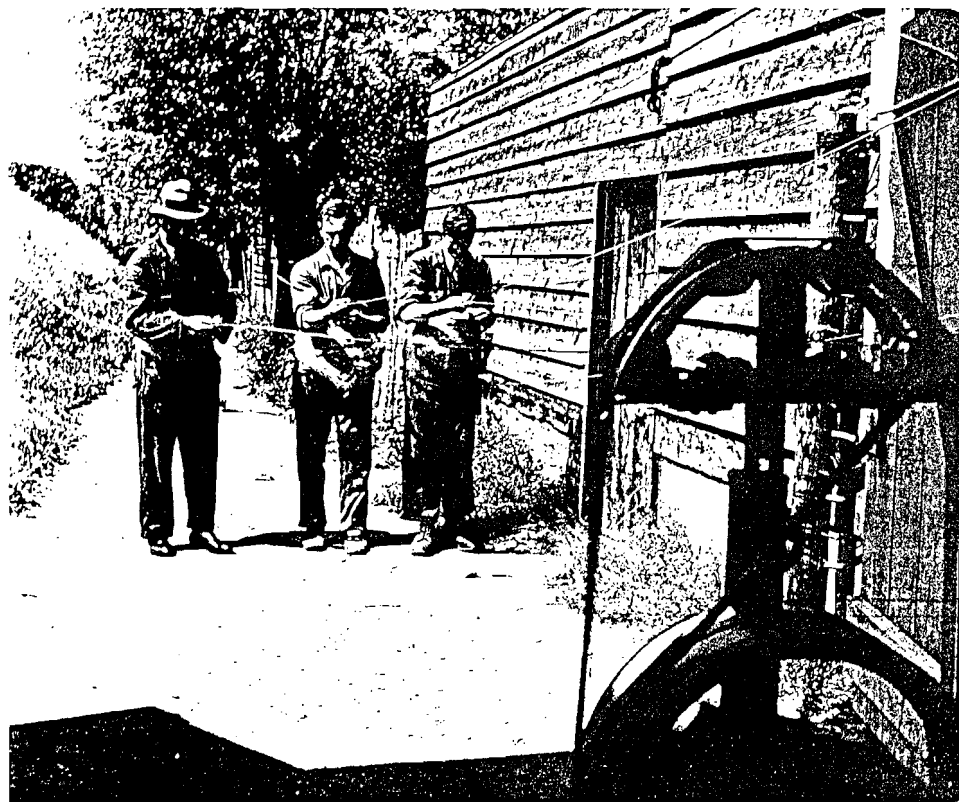
De eerste bewerking was het over de hekel halen van de hennep of het vlas, vandaar het gezegde "over de hekel halen". Het hekelen gebeurde op de hekelzolder van het spinhuis, waar op schragen houten voetstukken met stalen (vertikale) pennen stonden. De touwslager sloeg de bundel hennep tegen en door de pennen, waardoor de vezels naast elkaar kwamen te liggen.

De hennepvezel is zeer lang, 90 tot 125 cm. Dit is belangrijk, omdat de sterkte van het touw in de lengte van de vezel zit.

De touwslager bond een brede bundel gehekelde vezels om zijn middel, daalde de trap af en bevestigde de vezels aan de haak van de spinmachine.

Hij stelde deze in werking en liep langzaam achteruit de

touwbaan op, terwijl hij met zijn vingers de vezels afwikkelde, die vervolgens door de machine tot een draad werden gedraaid. Het leek wel alsof hij de draad uit de machine trok. Het kwam er echter op neer, dat de machine (vroeger het grote wiel genoemd) de menselijke garenklos afwond. De touwslager voerde met de vingers de vezels gelijkmatig toe. Dit schijnbaar eenvoudige werkje vereiste grote ervaring en handigheid.

Voor het goed leren van dit ambacht is minimaal 5 jaar ervaring nodig. In de gildetijd kreeg de leerling-touwslager een patent, als hij de proef met goed gevolg had afgelegd. Soms liepen de touwslager en zijn beide knechten tegelijk op de baan. Het was een merkwaardig tafereel, drie mannen met brede vezelceinturen langzaam achteruit lopend op dat paadje tussen de dijk en de wilgen, aan touwen die steeds langer werden, tot tweehonderd meter toe als het moest! Ze "lopen aan het lijntje" en "worden aan het lijntje gehouden", tot dat de ceintuur afgewikkeld is.

In het spinhuis werden de draden op haspels gewonden en aan elkaar gelast. De strengenbank draaide de draden tot touwen samen. Een touw moest minstens uit twee draden bestaan. Eén-draadstouw werd niet gemaakt, omdat dat niet sterk genoeg was (en is).

Een nat doekje, dat al gebruikt was om de vezels vochtig en glad te maken, werd langs de draden gestreken. Daarna begon de strengenbank te snorren en via de groeven van een tol wonden de draden zich samen. Men gebruikte een tol met vier, zes of meer groeven, al naar gelang de dikte, die de streng moest hebben.

In de touwslagerij heette de man, die aan de strengenbank werkte, de tolbaas.

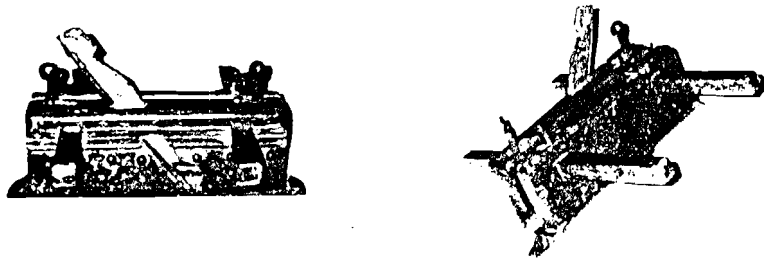
De streng moest nog enige tijd drogen, bij voorkeur in de schaduw. Dan is het eindprodukt gereed.

Een paard mocht een streng niet stuk kunnen trekken; de trekkracht moest minstens duizend kilo bedragen.

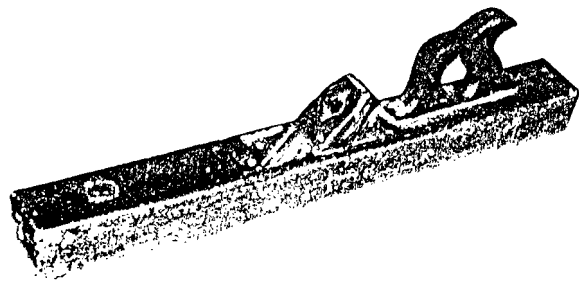
In het boerenbedrijf hing een mensenleven vaak af van de sterkte van het touw, daar was de touwslager zich terdege van bewust.

VAN DAM'S TOUWSLAGERIJ
UBELT TEL. 593 WIJ DRAAIEN

Overzicht van enkele historische objecten

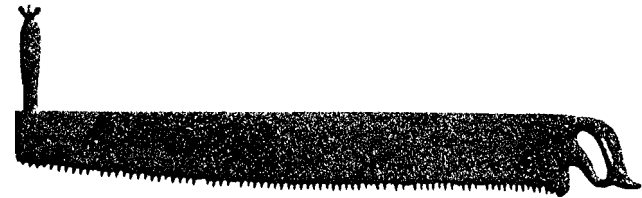

veerploeg (van twee kanten gezien)
Met deze schaaf werden sponningen gemaakt in de zijkant van vloerdelen. De baitel kon zowel vertikaal als horizontaal ingesteld worden.
(Timmermansgereedschap uit de verzameling Roodnat-De Graaff)

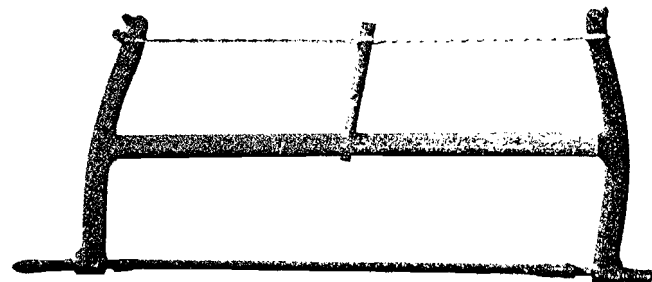
voorloper
Deze schaaf werd gebruikt om balken glad en strak te schaven.
(Timmermansgereedschap uit de verzameling Roodnat-De Graaff)

1
1

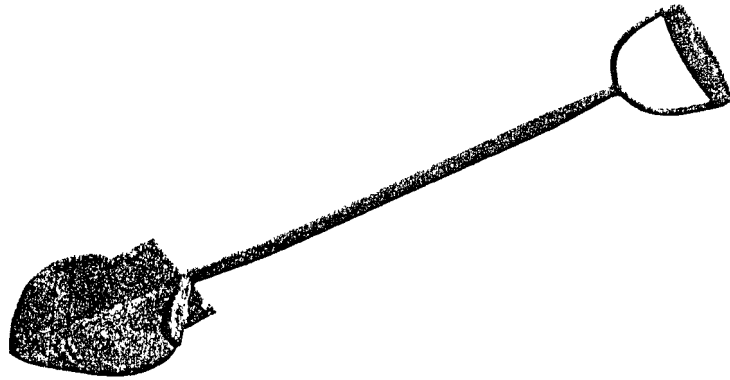

↑
trekzaag
in gebruik om zwaar hout te zagen.
(Timmermansgereedschap uit de verzameling Roodnat-De Graaff)

↓

7
1

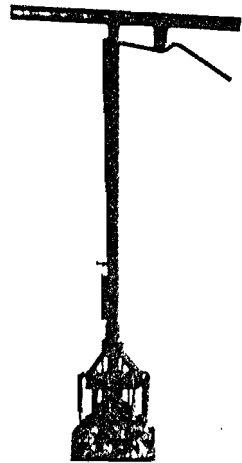
hooisteekgraaf

Hiermee werd een gat gestoken in de hooiberg;
dit vereiste een bepaalde behendigheid.

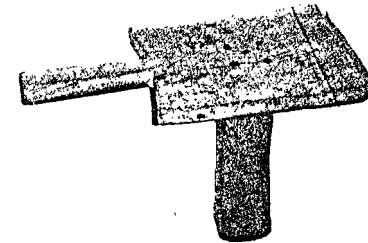
sikkel

Deze werd gebruikt om tarwe en rogge te oogsten,
dus in de tijd voordat dit machinaal gebeurde.

pottenpers

Met dit gereedschap werden (jonge) slaplantjes
gestoken.

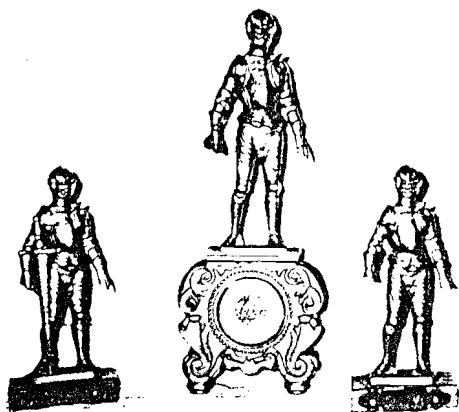

melkkrukje

Dit gebruikte de boer om op te zitten, als hij
ging melken.

koperen vrouwefiguur

koperen klokje met drie soldaten

tegelbord met teksten betreffende het alledaagse leven.

schoolplaat "Aan de Hollandse waterlinie, 1672"